

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Кафедра економічної теорії та економічних методів управління

Декан економічного
факультету

Віталій ДЯЧЕК

(вказати П.І.Б керівника)

“26” серпня 2025р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Правознавство

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

галузь знань С «Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини»

(шифр і назва)

спеціальність С1 «Економіка та міжнародні економічні відносини (за спеціалізаціями)»

(шифр і назва)

освітня програма «Управлінська економіка»

(шифр і назва)

спеціалізація С1.01 Економіка

(шифр і назва)

вид дисципліни обов'язкова

(обов'язкова / за вибором)

факультет економічний

2025/ 2026 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою економічного факультету «26» серпня 2025 року, протокол № 18

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: доцент, к.е.н. Меленцова О.В. доцент кафедри економічної теорії та економічних методів управління

Програму схвалено на засіданні кафедри економічної теорії та економічних методів управління

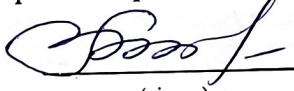
Протокол від «26» серпня 2025 року № 2

Завідувач кафедри економічної теорії та економічних методів управління

(підпис) Андрій ГРИЩЕНКО
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми «Управлінська економіка»
(назва освітньої програми)

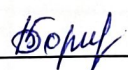
Гарант освітньо-професійної програми «Управлінська економіка»

(підпис) Ганна КОЛОМІСЦЬ
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено науково-методичною комісією економічного факультету

Протокол від «26» серпня 2025 року № 1

Голова науково-методичної комісії економічного факультету

(підпис) Дар'я ЗАГОРСЬКА
(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Правознавства» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів вищої освіти першого бакалаврського рівня «Управлінська економіка» спеціальності С1.01 «Економіка».

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни: надання здобувачам вищої освіти ґрунтовних знань з основ бізнесу та підприємницької діяльності, оволодіння інструментарієм прийняття ефективних господарських рішень з огляду на сучасні економічні реалії й українського бізнес законодавства.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни сформувати:

ЗК1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК6. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

ЗК8. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК9. Здатність до адаптації та дій в новій ситуації.

ЗК11. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК12. Навички міжособистісної взаємодії.

СК2. Здатність здійснювати професійну діяльність у відповідності з чинними нормативними та правовими актами.

СК12. Здатність самостійно виявляти проблеми економічного характеру при аналізі конкретних ситуацій, пропонувати способи їх вирішення.

СК14. Здатність поглиблено аналізувати проблеми і явища в одній або декількох професійних сферах з врахуванням економічних ризиків та можливих соціально-економічних наслідків.

1.3. Кількість кредитів 3 кредитів

1.4. Загальна кількість 90 годин

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Обов'язкова	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	1-й
Семестр	
2-й	2-й
Лекції	
24 год.	12 год.
Практичні, семінарські заняття	
24 год.	год.
Лабораторні заняття	
год.	год.
Самостійна робота	
42 год.	78 год.

у тому числі індивідуальні завдання
год.

1.6. Перелік компетентностей, що формує дисципліна «Правознавство»

Загальні компетентності (ЗК):

- ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК3. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК4. Здатність спілкуватися державною мовою усно та письмово, грамотно формулювати юридично й економічно коректні висловлювання.
- ЗК5. Здатність діяти на основі етичних міркувань (професійних, академічних).
- ЗК6. Здатність працювати самостійно та в команді, брати відповідальність за результати своєї діяльності.

Фахові (спеціальні) компетентності (СК):

- СК1. Розуміння сутності права, його ролі в регулюванні суспільних та економічних відносин.
- СК2. Здатність орієнтуватися в системі національного законодавства України та міжнародних правових актах.
- СК3. Здатність тлумачити основні правові категорії, принципи, норми та інститути.
- СК4. Здатність застосовувати норми права при вирішенні типових юридичних і економічних ситуацій.
- СК5. Здатність ідентифікувати правові ризики у професійній діяльності економіста та знаходити правомірні шляхи їх мінімізації.
- СК6. Здатність аналізувати правові наслідки господарських операцій, контрактів, трудових і цивільних правовідносин.
- СК7. Здатність формувати правову культуру та правову свідомість як основу соціально відповідальної поведінки у професійній діяльності.

1.7. Перелік результатів навчання, що формує дисципліна «Правознавство»

Після вивчення дисципліни студент повинен продемонструвати такі результати навчання:

- РН1. Розуміє сутність, функції та принципи права, його роль у регулюванні суспільних і економічних відносин.
- РН2. Знає основні галузі права України (конституційне, цивільне, трудове, господарське, адміністративне, кримінальне) та їх взаємозв'язки.
- РН3. Володіє знаннями про систему законодавства України та міжнародно-правові акти, що регулюють економічну діяльність.
- РН4. Уміє застосовувати норми чинного законодавства у типових професійних та життєвих ситуаціях.
- РН5. Здатний правильно тлумачити та використовувати правові норми при укладенні господарських, трудових та цивільно-правових договорів.
- РН6. Вміє аналізувати правові наслідки господарських операцій і дій суб'єктів підприємницької діяльності.
- РН7. Здатний визначати та оцінювати правові ризики у професійній діяльності економіста.
- РН8. Уміє аргументовано відстоювати свою позицію щодо правових питань, дотримуючись етичних норм професійної комунікації.
- РН9. Демонструє сформовану правову культуру, повагу до права та розуміння принципу верховенства права.

РН10. Має навички пошуку, аналізу та використання правової інформації з офіційних джерел (законів, судової практики, нормативно-правових актів).

1.8. Пререквізити дисципліни, що передують вивченню дисципліни

Для ефективного засвоєння навчального матеріалу дисципліни ****«Правознавство»**** студент повинен мати знання, уміння та навички, сформовані під час вивчення таких дисциплін:

Історія України та української державності — розуміння етапів становлення правової системи та державних інститутів;

Філософія — знання про природу суспільних відносин, етичні засади права і справедливості;

Політологія — базові уявлення про політичну систему, владу та державне управління;

Соціологія — розуміння взаємозв'язку суспільних процесів і правових норм;

Економічна теорія (політекономія, мікро- та макроекономіка) — усвідомлення економічних відносин, які потребують правового регулювання.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

1. Право як соціальне явище.

Поняття та сутність права. Основні ознаки права. Функції права у суспільстві. Співвідношення права і моралі, права і держави.

2. Предмет, метод і система правознавства.

Юридична наука: структура, методи, завдання. Галузі права та їх взаємозв'язок. Публічне і приватне право. Система законодавства України.

3. *Норми права та їх реалізація.*

Поняття норми права, її структура (гіпотеза, диспозиція, санкція). Види правових норм. Дія нормативно-правових актів у часі, просторі та за колом осіб. Реалізація і застосування норм права.

4. *Джерела (форми) права.*

Конституція України як основне джерело права. Закони та підзаконні нормативно-правові акти. Прецедент, звичай, договір як джерела права. Міжнародно-правові акти в системі національного законодавства.

5. *Правовідносини.*

Поняття, ознаки та структура правовідносин. Юридичні факти: види, значення. Суб'єкти і об'єкти правовідносин.

6. *Правопорушення і юридична відповідальність.*

Поняття та склад правопорушення. Види юридичної відповідальності: кримінальна, адміністративна, цивільна, дисциплінарна, матеріальна. Підстави та принципи юридичної відповідальності.

7. *Державна влада і державний устрій України.*

Поняття держави, ознаки, функції. Система органів державної влади. Президент, Верховна Рада, Кабінет Міністрів. Місцеве самоврядування.

8. *Конституційне право України.*

Конституція України: структура, зміст, юридична сила. Основи конституційного ладу. Виборча система та принципи демократії.

9. Права, свободи та обов'язки людини і громадянина.

Класифікація прав і свобод. Механізми їх гарантування і захисту. Європейський суд з прав людини та його роль.

10. Цивільне право України.

Поняття, предмет, метод і принципи цивільного права. Учасники цивільних відносин. Об'єкти цивільних прав. Цивільно-правова відповідальність.

11. Договори у цивільному праві.

Поняття, значення та види договорів. Умови дійсності договору. Основні види договорів у цивільному обороті (купівля-продаж, оренда, дарування, підряд тощо).

12. Право власності.

Поняття та види власності. Підстави набуття та припинення права власності. Захист права власності.

13. Трудове право.

Поняття та принципи трудового права. Трудовий договір: укладення, зміна, припинення. Робочий час, час відпочинку, оплата праці. Відповідальність сторін трудового договору.

14. Адміністративне право.

Сутність і предмет адміністративного права. Адміністративні правопорушення. Адміністративна відповідальність. Органи, які розглядають адміністративні справи.

15. Господарське право.

Поняття, принципи та джерела господарського права. Суб'єкти господарювання. Господарські договори. Відповідальність у сфері господарювання.

16. Фінансове та податкове право.

Поняття та структура фінансового права. Податкова система України. Види податків і зборів. Податкові правовідносини та обов'язки платників.

17. Міжнародне право.

Основи міжнародного публічного права. Джерела міжнародного права. Міжнародні організації (ООН, ЄС, СОТ). Вплив міжнародного права на українську правову систему.

18. Судова система України.

Принципи судочинства. Система судів загальної юрисдикції. Конституційний Суд України. Альтернативні способи вирішення спорів (арбітраж, медіація).

19. Антикорупційне законодавство.

Поняття корупції. Законодавчі основи боротьби з корупцією. Органи, що здійснюють антикорупційну діяльність.

20. Правова культура та правосвідомість особи.

Поняття і структура правової культури. Правове виховання та правова освіта. Формування правової культури економіста.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с. р.		л	п	лаб	інд	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Економічні основи бізнесу												
Разом за темами 1-10	45	1 2	1 2			21	45	6				39
Розділ 2. Фінансово-економічні засади бізнесу												
Разом за темами 11-20	45	1 2	1 2			21	45	6				39
Усього годин	90	2 4	2 4			42	90	1 2				78

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Господарська діяльність: ознаки, принципи, види.	1
2	Тема 2. Бізнес законодавство: предмет, методи, місце, джерела	1
3	Тема 3. Господарські правовідносини.	1
4	Тема 4. Види, обмеження, правоздатність, дієздатність суб'єктів господарювання	2
5	Тема 5. Правові засади створення суб'єктів господарювання та порядок їх державної реєстрації	2
6	Тема 6. Правове становище господарських товариств	1
7	Тема 7. Ознаки та принципи діяльності виробничого кооперативу	2
8	Тема 8. Правове становище підприємств та їх об'єднань	2
9	Тема 9. Правове регулювання обмеження монополізму та захисту суб'єктів господарювання від недобросовісної конкуренції	2
10	Тема 10. Правове регулювання ціноутворення	2
11	Тема 11. Загальна характеристика господарських зобов'язань	2
12	Тема 12. Особливості господарських договорів про передачу майна у власність та користування	2
13	Тема 13. Особливості господарських договорів про виконання робіт	2
	Тема 14. Особливості господарських договорів про надання послуг	2
	Тема 15. Правове регулювання торговельної діяльності	2
	Тема 16. Відповідальність у господарському праві	2
	Разом	28

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	<i>Опрацювання навчального матеріалу за розділом 1</i>	8
2	<i>Виконання ситуаційних завдань. Підготовка складання договору за обраною темою/сферою бізнесу</i>	9
3	<i>Опрацювання навчального матеріалу за розділом 2</i>	8
4	<i>Складання договору за обраною темою/сферою бізнесу</i>	8
5	<i>Захист складеного договору</i>	9
	Разом	42

6. Індивідуальні завдання

Відсутнє

7. Методи навчання

Методи навчання дисципліни "Інтелектуальна власність" для магістрантів спрямовані на всебічне оволодіння студентами теоретичними та практичними аспектами права інтелектуальної власності, що охоплює правовий захист, використання та комерціалізацію об'єктів інтелектуальної діяльності. Навчальний процес орієнтований на розвиток у студентів навичок самостійного аналізу, розробки та впровадження стратегій захисту інтелектуальних прав. Основні методи навчання включають:

1. **Лекційно-аналітичний метод.** Лекції мають на меті забезпечити студентів фундаментальними знаннями про поняття та види інтелектуальної власності, механізми її захисту, міжнародне та національне законодавство в цій сфері. Під час лекцій розглядаються ключові правові інститути, зокрема авторське право, патентне право, захист торгових марок, промислових зразків та комерційної таємниці. Аналітичні завдання, що супроводжують лекційний матеріал, стимулюють студентів до самостійного дослідження правових проблем.

2. **Метод правових кейсів.** Студенти вивчають реальні або змодельовані правові випадки, пов'язані з порушенням прав інтелектуальної власності, зокрема у галузях науки, технологій, мистецтва та бізнесу. Використання кейс-методу дозволяє студентам розвивати практичні навички аналізу правових конфліктів, розробки юридичних стратегій захисту прав та судового захисту інтелектуальних прав.

3. **Проектна робота.** Магістранти працюють над розробкою конкретних практичних проєктів, пов'язаних з охороною та комерціалізацією інтелектуальної власності. Це можуть бути аналіз патентного портфеля компанії, розробка політики управління інтелектуальними активами або план дій для правового захисту торгової марки. Такий підхід сприяє формуванню у студентів практичних навичок юридичної практики в галузі інтелектуальної власності.

4. **Метод моделювання судових процесів.** Імітація судових засідань або адміністративних слухань щодо спорів про права інтелектуальної власності надає студентам можливість взяти на себе роль адвокатів, суддів або інших учасників процесу. Це дозволяє відпрацювати навички юридичної аргументації, представлення інтересів сторін, підготовки правових документів та прийняття рішень.

5. **Науково-дослідницький метод.** Магістранти виконують наукові дослідження у галузі інтелектуальної власності, вивчаючи її роль в економічному розвитку, вплив на інноваційну діяльність та міжнародне співробітництво. Підготовка наукових статей або звітів, що аналізують окремі аспекти правового регулювання інтелектуальних прав, сприяє глибшому розумінню проблематики та підвищенню дослідницької компетентності студентів.

6. **Дискусії та круглі столи.** Студенти беруть участь в обговореннях актуальних проблем захисту інтелектуальних прав, таких як цифровізація, порушення авторських прав в інтернеті, патентні війни тощо. Це сприяє розвитку критичного мислення та вмінню відстоювати свою позицію в правовому полі, оперуючи юридичними аргументами та аналізуючи різні підходи до вирішення проблем.

7. **Самостійна робота.** Самостійне вивчення джерел, законодавчих актів, міжнародних конвенцій та судової практики дозволяє студентам поглиблювати знання з права інтелектуальної власності. Виконання письмових завдань, таких як написання рефератів, есе або аналітичних звітів, сприяє розвитку навичок наукового письма та критичного аналізу.

8. **Практичні семінари.** Семінари, що супроводжуються практичними вправами, надають студентам можливість відпрацьовувати процедури реєстрації інтелектуальних прав, підготовки патентних заявок, аналізу ліцензійних угод та складання юридичних документів, пов'язаних з охороною прав інтелектуальної власності.

Таким чином, поєднання різних методів навчання спрямоване на забезпечення всебічного оволодіння студентами знаннями та навичками у сфері інтелектуальної власності, що дозволяє їм стати висококваліфікованими фахівцями.

8. Методи контролю

Поточний контроль:

1. Тестування (онлайн або паперово)
2. Контрольні роботи / вправи
3. Домашні завдання
4. Практичні роботи / лабораторні
5. Участь у семінарах / дискусіях
6. Кейс-стаді / проєктні завдання
7. Реферати / аналітичні записки
8. Онлайн опитування / вікторини (Kahoot, Quizlet, Google Forms)

Підсумковий контроль:

9. Проміжний / семестровий тест
10. Екзамен (усно або письмово)
11. Залік / курсова робота
12. Презентація / захист проєкту
13. Комплексне тестування / іспит у формі кейсу
14. Практичний іспит / лабораторна робота

Додаткові методи:

15. Портфоліо / е-портфоліо
16. Самооцінка / взаємооцінка
17. Тематичні опитування / усні відповіді

9. Схема нарахування балів

Приклад для підсумкового семестрового контролю при проведенні семестрового екзамену або залікової роботи

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання					Екзаме н (заліков а робота)	Сума
Розділ 1	Розділ 2	Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Індивідуальне завдання	Разом		
T1-T8	T9-T16		Складання договору			
20 балів (мін. 10)	20 балів (мін. 10)		20 балів	60 балів	40 балів	100 балів

T1, T2 ... – теми розділів.

Критерії оцінювання навчальних досягнень

Критерії оцінювання роботи студента протягом семестру:

Задовільно (60-74). Несистематичне відвідування занять. Відсутність на заняттях без поважних причин. Не достатньо висока активність студентів під час аудиторних занять. Засвоєння окремих положень змістового модулю. Неповні відповіді, допущення помилок при розв'язанні задач. Не достатнє знання категорій господарського права. Певні складності при застосуванні нормативних актів з господарського законодавства. Невпевнені навички публічного представлення матеріалу. Показати мінімум знань та умінь.

Добре (75-89). Систематичне відвідування аудиторних занять, відсутність пропусків занять без поважних причин. Достатньо висока активність студента під час аудиторних занять, наявність конспекту лекцій з навчальної дисципліни. Засвоєння основних положень тем змістових модулів, допущення незначних помилок при розв'язанні задач, уміння орієнтуватися у системі нормативних актів з господарського законодавства, обізнаність із постановами та роз'ясненнями вищих судових інстанцій. Засвоєння категорій господарського права та здатність коректно оперувати ними. Здатність публічно представити матеріал.

Відмінно (90-100). Систематичне відвідування аудиторних занять, відсутність пропусків занять без поважних причин. Висока активність роботи під час аудиторних занять (лекційних, семінарських, практичних робіт), наявність якісного, повного конспекту лекцій. Засвоєння всього матеріалу тем змістового модулю. Повні та обгрунтовані відповіді при розв'язанні задач. Знання категорій господарського права та здатність вільно та коректно оперувати ними. Уміння опрацьовувати та застосовувати нормативні акти господарського законодавства. Обізнаність із постановами та роз'ясненнями вищих судових інстанцій. Вміння мислити узагальнено, здатність публічно представляти матеріал.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно	зараховано
70-89	добре	

50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

10. Рекомендована література

Основна література

1. Corporate Law In Ukraine At Context Of European Union's Standards (Kostruba A. & Vasilieva V.) — дослідження, адаптація корпоративного права України до стандартів ЄС. Електронний доступ - [<https://ideas.repec.org/p/hal/wpaper/hal-02438545.html>] (<https://ideas.repec.org/p/hal/wpaper/hal-02438545.html>)
2. ELECTRONIC, DIGITAL, SMART CONTRACTS, "E-CONTRACTS" IN UKRAINIAN LAW AND LEGISLATION (Myroslavskyi S.) — стаття, 2024. Електронний доступ - <https://doi.org/10.15407/econlaw.2024.01.003>

Законодавство України

1. Конституція України // ВВР України.— 1996.— № 30.— Ст. 141.
2. Цивільний кодекс України // Офіційний вісник України. □ 2003. □ № 11. □ С. 3 - 302.
3. Господарський кодекс України // Офіційний вісник України. □ 2003. □ № 11. □ С. 303-458.
4. Господарський процесуальний кодекс України // ВВР України.— 2001.— № 36.— Ст. 188.
5. Закон України “Про акредитацію органів з оцінки відповідності” від 17 травня 2001 р. // ВВР України. □ 2001. □ N 32. □ Ст. 170.
7. Закон України “Про Антимонопольний комітет України” від 26 листопада 1993 р. // ВВР України.— 1993.— № 50.— Ст. 472.
8. Закон України “Про банки і банківську діяльність” від 7 грудня 2000 р. // УК.— 2001.— № 10.— Орієнтир.— № 3.— С. 5 — 13.
9. Закон України “Про виконавче провадження” від 21 квітня 1999 р. // Офіційний вісник України. □ 1999. □ № 19. □ Ст. 813.
10. Закон України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом” від 14 травня 1992 р. (у редакції від 30 червня 1999 р.) // ВВР України. □ 1999. □ № 42 □ 43. □ Ст. 378.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Офіційний сайт Верховної Ради України. <http://rada.gov.ua/>